

El mercat, aquest míssil enverinat

Un perspicax economista va dir una vegada que quan finalment aparegué una menció del medi ambient, en una de les múltiples edicions del manual d'economia política de Paul Samuelson, es pogué dir que l'economia ecològica —sigui el que sigui el que s'entengués per aquest concepte— havia adquirit carta de ciutadania. La predicció, òbviament traspuava optimisme, perquè la ciutadania encara no sap ni contesta respecte a això. Com tampoc ho fan els centres acadèmics i ja no parlem de les Administracions públiques. L'economia ecològica, o l'ecologia en l'economia, sembla ser l'espectre que vaga per edificis tan sòlids i tangibles com l'economia clàssica, el neokeynesianisme i, sobretot, les sacrosantes lleis del mercat.

Però, com es pot comprovar en aquest número, el fantasma cada dia gasta més bona salut. En tot cas, no té un trànsit fàcil per aquest món, la nostra part del món, on s'adoren les regles del lliure comerç com si fos la panacea que ens hagi de rescatar de les greus perturbacions que el mateix sistema econòmic està causant als sistemes vius del planeta, començant per nosaltres mateixos. Per començar a contemplar aquest sistema econòmic des d'una perspectiva que tendeixi a una relació harmònica amb el medi ambient, ens sembla important discutir alguns aspectes del mercat que solen presentar-se com a *incontrovertibles*.

1. El mercat no és una xarxa ingènua. L'estén algú per atrapar algú altre. Qui l'estén estableix les regles i marca les condicions del seu ús. No existeix una xarxa lliure (com no existeix un mercat lliure). Una de les primeres condicions perquè la xarxa demostrí que no és compartida de manera igual per tots, sinó que té amo, és la seva opacitat. La manca de transparència i de lliure flux d'informació es correspon amb la seva concentració o utilització estratègica per part dels qui acumulen suficient poder per tractar d'imposar les regles del joc.

2. El mercat és el grilló del lliure comerç, o viceversa. Les condicions *prístines* de lliure intercanvi de l'inici del capitalisme s'han convertit —cada vegada més— en muralles protectores del grapat d'economies que dominen, determinen i estableixen les condicions d'aquest lliure intercanvi. L'obertura dels mercats dels altres cada vegada està més en funció de l'atrinxerament de les nacions riques. Per a la resta del món, els mercats dels EUA, Europa i el Japó són pràcticament inaccessibles.

3. En aquesta fase de desenvolupament econòmic i d'indefugible destrossa mediambiental comesa per les activitats econòmiques de l'ésser humà, el mercat apareix com un instrument rude per bregar amb la *interfase* entre les societats agràries, les industrials i les de serveis. La inadequació de l'eina es tradueix en una conflictivitat larvada en què regeix, en temps de pau, la *manu militari* del Banc Mundial i l'FMI i, en temps de guerra, la *manu militari* dels països donants i, per això, determinants d'aquestes institucions.

4. El mercat global és molt particular. Per tant, és incapaç de reaccionar als senyals procedents de la vasta majoria de la població mundial que no *toca* el botó dels preus. El medi ambient queda aleshores com un sector el qual s'incorpora al mercat sempre que se li apliquin teràpies preventives o reparadores —tecnologies—, però no com el factor determinant del sistema de preus que regeix en el mercat. En aquestes condicions, el deteriorament del medi ambient no té solució, per més prevenció i reparació que se li apliqui.

5. Finalment —per qüestions d'espai—, el mercat també s'ha revelat com un instrument summament ineficaç per acceptar el fet particular i específic. La seva política comporta l'homogeneïtzació i, per tant, la devastació de l'heterogeneïtat. I el medi ambient —humà, físic, químic, biològic, etc.— és heterogeni per definició. El principi tan vell i ben conegut per les formigues que *no sempre es pot fer el mateix a tot arreu*, gràcies al qual han estat capaces de dissenyar formiguers diferents adaptats a cada entorn, al mercat li és completament desconegut. Per concloure aquesta idea amb un exemple extrem: si un gratacels de vidre és bo (?) per a Nova York, també ho és per a Londres, Istanbul, Kuala Lumpur o Torremolinos. Aquesta insensibilitat del mercat és la que el porta, entre altres coses, a estimular que tots creixem de la mateixa manera i tallats pel mateix patró. Entès així, el mercat és un míssil dirigit directament a la línia de flotació dels complexos sistemes vius del planeta. L'única manera de desmantellar aquesta postura bel·licista consisteix a començar a pensar-nos des d'una altra perspectiva: multifacètica, acèntrica, no lineal i heterogènia. És el que han intentat els autors d'aquest número ●

Equip director de «Medi Ambient. Tecnologia i Cultura»